

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України

Діденко Сергія Володимировича

на дисертацію Шулежка Віктора Петровича

«Адміністративне судочинство у справах про протиправність дій суб'єктів владних повноважень в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуалізація досліджень передумов та особливостей розгляду адміністративних справ, пов'язаних із визнанням дій суб'єктів владних повноважень протиправними зумовлюється тим, що спеціалізовані норми Конституції України встановлюють обов'язок адміністративних судів захищати права, свободи, інтереси осіб, а також здійснювати контроль за діяльністю інших гілок влади, репрезентуючи невідкладність настання юридичної відповідальності за неналежне здійснення суб'єктами владних повноважень своєї адміністративної діяльності. Кожен представник владних повноважень має усвідомлювати свою соціальну місію та діяти виключно в рамках закону, ухвалювати розумні (виважені та раціональні) рішення, неупереджено виконувати свої обов'язки та намагатись бути послідовним і справедливим. Однак адміністративне судочинство сьогодні досить яскраво демонструє певні «відступи» суб'єктів владних повноважень від установлених правил їх належної діяльності.

Власне, дисертація є першим комплексним дослідженням у межах адміністративної науки, що розкриває особливості розгляду адміністративних справ, пов'язаних із визнанням дій суб'єктів владних повноважень протиправними крізь призму теоретичного та практичного переосмислення ролі адміністративної юстиції у державно-правовому механізмі захисту осіб від дій суб'єктів владних повноважень, здійснених: поза межами норм природного

права, всупереч установленим природно-соціальним правилам, без урахування всіх вимог законодавства, з використанням дискретних повноважень у разі їх відсутності, що репрезентується активною та пасивною їх поведінкою.

Тобто комплексно новий доктринальний підхід до розкриття означеної проблематики, на момент здійснення наукових пошуків дисертантом, ще не було розроблено. Однак, заради правди, необхідно зауважити, що серед учених, беззаперечно, є ті, що внесли значний науковий доробок у розвиток засад судової влади, становлення та здійснення адміністративного судочинства, а також державно-правового захисту осіб від протиправності дій суб'єктів владних повноважень в Україні, серед яких, наприклад: С. Олексієнко («Психологічні особливості інтерпретації невербальної поведінки особистості, яка здійснює протиправну діяльність» (Хмельницький, 2004 рік)); А. Руденко («Адміністративне судочинство: становлення та здійснення» (Харків, 2006)); О. Кузьменко («Адміністративний процес у парадигмі права» (Київ, 2006)); К. Клименко («Правозастосування в судовому адміністративному процесі України» (Ірпінь, 2008 рік)); Р. Кукурудз («Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі: питання теорії та практики» (Запоріжжя, 2010 рік)); Є. Бобрешов («Судове правозастосування в Україні: проблеми теорії і практики» (Одеса, 2010 рік)); К. Кобилянський («Право фізичної особи на судовий захист в адміністративному суді» (Одеса, 2010 рік)); Т. Полянський («Зловживання правом: загальнотеоретична характеристика» (Львів, 2011 рік)); Ю. Козенко («Правова поведінка особи: аксіологічно-нормативна детермінація» (Львів, 2012 рік)); Н. Хлібороб («Публічно-правовий спір як предмет юрисдикційної діяльності адміністративного суду» (Львів, 2012 рік)); О. Закаленко («Позов в адміністративному судочинстві: теорія, правове регулювання, практика» (Одеса, 2014 рік)); М. Пипяк («Адміністративний суд в системі державних органів України» (Львів, 2016 рік)); М. Борисенко («Організаційні та правові основи забезпечення єдності правозастосування судами України» (Київ, 2016 рік)); Г. Свириденко («Правомірна поведінка: теоретико-прикладні засади» (Київ, 2017 рік)); І. Качур («Інститут адміністративної справи в адміністративному судочинстві України» (Київ, 2018

рік)); М. Булкат («Теоретико-правові засади судової влади: сучасний концепт» (Київ, 2019 рік)); М. Поворознюк («Адміністративний позов як засіб реалізації прав громадян на судовий захист в публічно-правових відносинах» (Київ, 2019 рік)); А. Грінь («Дискреційні повноваження органів виконавчої влади України та їх реалізація» (Київ, 2019 рік)); В. Келеберда («Стадії в адміністративному судочинстві України» (Київ, 2020 рік).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження Шулежка Віктора Петровича забезпечується, насамперед, вдалим використанням відомих наукових методів обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій, які корелюють із визначеною метою та поставленими перед ним завданнями. Зокрема, автором для розвитку доктринального пізнання щодо проблематики адміністративного судочинства у справах про протиправність дій суб'єктів владних повноважень в Україні застосовано різноманітні способи та методи наукової діяльності – загальнонаукові методи дослідницьких пошуків використано у всіх підрозділах дослідження (що забезпечило всебічне, достовірне розкриття проблематики по суті поставлених завдань), а спеціальні методи дослідницьких пошуків застосовано вибірково. Їх використання базується на системному підході, що дозволило дослідити проблему комплексно із врахуванням чинників, що впливають на зміст досліджуваних явищ.

Структура дисертації є логічною, відповідає меті і завданням дослідження, що забезпечує її цілісність, системність, послідовність та логічну побудову. Проблематика розкрита на основі ґрунтовного дослідження, як суто теоретичних аспектів, так і важливих аспектів прикладного, практичного характеру діяльності судових установ адміністративної юрисдикції.

Робота містить належний рівень наукової новизни, що відображено в кожному з трьох розділів дисертації.

У підрозділі 1.1 визначено соціальну цінність судової влади в Україні, яку автор схарактеризував з двох боків – як суто суб'єктивну, так і об'єктивну. З позиції першої йдеться про ставлення конкретної особи до чинних нині

механізмів відправлення правосуддя (щодо справедливості, своєчасності, доступності, об'єктивності тощо), а з другої – що судова влада, по-перше, – це гарант суверенності, незалежності, соціальної орієнтованості, демократичності правової держави, де людина є найвищою соціальною цінністю (стаття 3 Основного Закону України); по-друге – що це різновид механізмів реалізації завдань та функцій держави щодо підтримання у країні такого правопорядку, за яким кожен представник суспільства діє в повазі до ближнього, не порушує межі дозволеної поведінки; по-третє – що це стимул для суб'єктів виконання державних обов'язків діяти в межах правового поля задля забезпечення публічних і приватних інтересів на найвищому доступному для них рівні; по-четверте – належно сформована, результативно та ефективно дієва система правосуддя – це ключовий аспект прискорення євроінтеграції, того вектору розвитку України, який сьогодні є провідною ідеологією української нації.

Розкриваючи етимологію концепту протиправності в діях суб'єктів владних повноважень (*підрозділ 1.2*), здобувач акцентує увагу на правовій та філософській складових, а також вказує що трактування протиправності дій суб'єкта владних повноважень у нормах КАС України не надається, що пов'язано з формулюванням частини 2 статті 2 Кодексу, де визначено критерії законності діяльності досліджуваних суб'єктів.

Другий розділ роботи присвячено безпосередньо особливостям судового розгляду даної категорії адміністративних справ, де: 1) у *підрозділі 2.1* сформовано, що адміністративними справами, пов'язаними з визнанням дій суб'єктів владних повноважень протиправними, з одного боку, є різновиди публічно-правових спорів (які не мають класифікаційних чинників внутрішнього розподілу груп спірних правовідносин), що потребують розгляду адміністративним судом, об'єднують загальні провадження щодо вимог постраждалих осіб від активних чи пасивних дій суб'єктів владних повноважень стосовно визнання факту їх протиправності та, як правило, супроводжуються проханням до суду зобов'язати такого суб'єкта вчинити певну дію; з іншого – різновидом судової справи, яка складається з процесуальних документів, доказів та інших матеріалів, сукупно

репрезентуючи наявність факту спірних правовідносин; 2) *підрозділ 2.2* розкриває стадії адміністративно-судового провадження щодо визнання дій суб'єктів владних повноважень протиправними, опис яких здійснено на основі встановленого загального позовного процесуального порядку дій адміністративного суду та окремо – спрощеного; 3) у *підрозділі 2.3* описано правові наслідки визнання адміністративним судом дій суб'єктів владних повноважень протиправними, які класифіковано на дві групи: ті що передбачені КАС України; ті, що мають бути передбачені адміністративно-процедурним законодавством; 4) *підрозділ 2.4* присвячено аналізу та узагальненню судової практики, у якому на основі відомостей із Єдиного державного реєстру судових рішень України проаналізовано окремі різновиди адміністративних справ, які найчастіше визнаються адміністративними судами протиправними за сферами виникнення спору.

Розділ 3 дисертаційного дослідження Шулежка Віктора Петровича має назву «Європейський досвід та оптимізація адміністративного судочинства у справах про протиправність дій суб'єктів владних повноважень в Україні», а два його підрозділи повністю відповідають зазначеному науковому завданню, адже у *підрозділі 3.1* здійснена компаративістична характеристика ефективності шведського та німецького досвіду провадження в адміністративних справах, пов'язаних із визнанням дій суб'єктів владних повноважень протиправними, а у *підрозділі 3.2* – вироблено концептуальні засади та конкретні пропозиції для покращення ефективності та продуктивності адміністративної юстиції в Україні та окремо розгляду адміністративних справ щодо визнання дій суб'єктів владних повноважень протиправними.

Висновки до дисертації в цілому сформульовані вдало, вони перегукуються з науковою новизною досить влучно.

Загалом, вивчення змісту дисертації, автореферату та наукових праць Шулежка Віктора Петровича дає підстави зробити висновок про актуальність обраної теми, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків, що виносяться на захист, їх практичну значущість.

Оформлення дисертації та автореферату дисертації Шулежка Віктора Петровича відповідає тим вимогам, які висуваються до такого роду робіт. Стилiстичні норми витримані, структурно дослідження побудовано логічно, із дотриманням правил пропорційності, взаємовиключення і неперервності; розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою, що дозволило автору послідовно і системно проаналізувати широкий спектр питань, які стосуються заявленої ним проблематики.

Сформовані у вступі мета і завдання відповідають змісту дослідження та загальним висновкам. Наукові результати мають конкретний характер і об'єднані провідною ідеєю. В цілому дисертаційне дослідження виконане на належному рівні.

Зауваження та дискусійні положення. Деякі тези роботи мають дискусійний характер та потребують уточнення з боку автора.

1. Перше, що привертає увагу в роботі дисертанта, це відсутність розгляду ним статусу судді адміністративного суду, як ключового суб'єкта судового правозастосування в контексті здійснення судочинства в адміністративних справах про протиправність дій суб'єктів владних повноважень в Україні.

2. Не до кінця є розкритою думка автора щодо його ставлення до адвокатської монополії в Україні, адже у підрозділі 1.2 зазначено, що перед активізацією права на судовий захист особи мають бути підготовленими та забезпечити себе професійною правовою допомогою (скористатись послугами адвокатів), а вже у підрозділі 3.2 стверджується, що не всі громадяни сьогодні мають змогу забезпечити себе кваліфікованою правовою допомогою (супроводом) через брак фінансових ресурсів.

3. Вбачається мало розкритою проблематика законодавчого забезпечення процедури адміністративно-судового провадження щодо визнання дій суб'єктів владних повноважень протиправними. Чи всі норми КАС України, на думку автора, є належно сформованими та такими, що відповідають європейським стандартам?

4. Роботі не вистачає ілюстративного матеріалу, зокрема доречним було б під час опису стадій адміністративно-судового провадження щодо визнання дій суб'єктів владних повноважень протиправними представити їх у схематичній об'єктивізації, що значно полегшило би сприйняття матеріалу та забезпечило б простору його розуміння.

5. У тексті роботи відсутні згадування про механізми перевірок діяльності адміністративних судів, апаратів таких судів та окремих суддів для мінімізації корупційних ризиків під час реалізації адміністративного судочинства. Суспільний запит на «очищення» судової системи досить значний. Можливо, доцільно було б вказати про їх дієвість хоча б побічно, адже хоч це і не безпосередня тематика дослідження, однак ці положення мають вплив й на об'єкт вивчення автора.

Зазначені зауваження не впливають на загальний належний рівень дисертаційної роботи та не зменшують її теоретичну та практичну цінність.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації достатньо повно викладені в авторефераті та опублікованих працях. Автореферат та дисертаційне дослідження перегукуються та відповідають один одному й оформлені відповідно до вимог. Основні положення та результати дисертації відображено в достатній кількості публікацій у наукових фахових виданнях України та обговорювались на науково-практичних конференціях. Їх зміст відповідає тексту дисертації.

Отже, можна стверджувати, що в дисертації Шулежка Віктора Петровича отримані нові результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу, визначену здобувачем до наукового розв'язання.

Враховуючи викладене, дисертація Шулежка Віктора Петровича з теми: «Адміністративне судочинство у справах про протиправність дій суб'єктів владних повноважень в Україні», відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присвоєння

наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Директор Херсонського інституту ПраТ «ВНЗ

«Міжрегіональна академія управління персоналом»

заслужений юрист України,

доктор юридичних наук, професор,



С. Діденко